

Ur. list SNOS in NVS, objave, str. 60. — 23. Ur. list SNOS in NVS, št. 38/45. — 24. Ur. list DFJ, št. 70/45. — 25. Objava o razrešitvi in imenovanju nove tročlanske okrožne oziroma okrajne komisije za izdajo odločb o podržavljenju nemškega imetja z dne 26.6.1946. Ur. list SNOS in NVS, št. 49/46. — Odločba o zaplembi premoženja Ivana Kržišnika z dne 15.3.1946, Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota v Škofji Loki, OLO Škofja Loka, premoženjske zadeve. — 26. Ivan Maček, Pripombe k razvoju socialističnega sektorja v naši industriji, v: O graditvi socialističnega gospodarstva v Federativni republiki Jugoslaviji, Gradivo za strokovne izpite, Sekretariat vlade LRS za personalno službo, Ljubljana 1950, str. 204. — Zgodovina Slovencev, Cankarjeva založba, Ljubljana 1979, str. 889. — 27. Objave v Ur. Listu SNOS in NVS od priloge k 41. kosu z dne 6.10.1945 dalje. — Odredba o objavljanju sodnih objav o zaplembi imovine z dne 12. januarja 1946. Ur. list FLRJ, št. 17/46. — 28. Zgodovinski arhiv Ljubljana, MLO Ljubljana, premoženjske zadeve. — 29. Pravilnik za poslovanje okrožne uprave narodne imovine za okrožno mesto Ljubljana, Zgodovinski arhiv Ljubljana, MLO Ljubljana, premoženjske zadeve. — 30. Poročilo o stanju uprave ljudske imovine za okrožno mesto Ljubljana, 9.4.1946, Zgodovinski arhiv Ljubljana, MLO Ljubljana, premoženjske zadeve. — 31. Odločbe z dne 26.4.1945, Ur. list DFJ, št. 28/45; 12.5.1945, Ur. list DFJ, št. 33/45; 15.6.1945, Ur. list DFJ, št. 42/45. — Na ravni okrajev so trgovske obrate prenesli na oddelek za trgovino in preskrbo, obrtne obrate na oddelek za industrijo in obrt, zgradbe na upravo zgradb in zemljišč, finančne zadeve pa na finančni oddelek. — 32. Ur. list DFJ, št. 63/45. — 33. Referat o poslovanju odseka za ljudsko imovino pri občem oddelku MLO, po 15.7.1947, Zgodovinski arhiv Ljubljana, MLO, premoženjske zadeve. — 34. Ur. list FLRJ, št. 38/48. — 35. Ur. list FLRJ, št. 59/46. — 36. Ur. list FLRJ, št. 61/46. — 37. Ur. list FLRJ, št. 63/46. — 38. Ur. list FLRJ, št. 86/46. — 39. Ur. list FLRJ, št. 52/46. Osnovni zakon z dne 24.5.1945, Ur. list DFJ, št. 14/45. — 40. Ur. list DFJ, št. 26/45, Ur. list FLRJ, št. 56/46. — 41. Zgodovina Slovencev, str. 895 (Božidar Zakrajšek). — 42. Ur. list FLRJ, št. 98/46. — 43. Za splošna državna podjetja Ur. list FLRJ, št. 59/46 in več individualnih odločitev, za republiška podjetja Ur. list LRS, št. 60/46, 66/46, 76/46 in 79/46. — 44. O graditvi socialističnega gospodarstva, str. 203. — Zdenko Čepič, Nekateri značilnosti gospodarske politike v obdobju 1945–1952, Prispevki za zgodovino delavskega gibanja XXXV, Ljubljana 1985, št. 1–2, str. 148. — 45. Ur. list FLRJ, št. 35/48. — 46. Ur. list LRS, št. 18/48, 19/48, 20/48, 31/48. — 47. O graditvi socialističnega gospodarstva, str. 205. — 48. Ur. list FLRJ, št. 52/58. — 49. Ur. list DFJ, št. 64/45, Ur. list FLRJ, št. 24/46. — 50. Ur. list SNOS in NVS, št. 62/45, Ur. list LRS, št. 30/46. — 51.

Ur. list SNOS in NVS, št. 7/46. — 52. Ur. list SNOS in NVS, št. 62/45. — 53. Zgodovina Slovencev, str. 889. — O graditvi socialističnega gospodarstva, str. 191. — O agrarni reformi prim. tudi prispevek Zdenka Čepiča v Enciklopediji Slovenije 1, Ljubljana 1987, str. 20. — 54. O graditvi socialističnega gospodarstva, str. 352–354. — 55. Ur. list FLRJ, št. 49/49. — O prisili za pristop h kmečkim obdelovalnim zadrugam na območju Kranjske občine prim. prispevka Pavla Šubica, Razvoj kmetijstva v občini Kranj (1900–1953), Kranjski zbornik 1985, str. 181–184 ter Nade Holynski, Kmetijstvo na območju Šenčurja in sosednjih vasi v letih 1945 do 1980, Kronika 35, 1987, št. 1–2, str. 86. — 56. Ur. list FLRJ, št. 22/53. — 57. Ur. list LRS, št. 43/57. — 58. Zdenko Čepič, Nekateri značilnosti, str. 158. — 59. Ur. list FLRJ, št. 28/47.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Zwangsabnahmen des Privateigentums nach dem Krieg

Jože Žontar

Der Beitrag behandelt die Grundlagen, worauf nach dem Krieg Abnahmen des Privateigentums von Personen durchgeführt wurde, denen feindliches Handeln während des Krieges vorgeworfen wurde, die Organe, die die Beschlagnahmeentschlüsse ausstellten, die Verfahren der Beschlagnahmedurchführung und die Tätigkeit der Volksvermögensverwaltung. Gesondert werden die Eigentumsbeschlagnahmen aufgrund des Gesetzes zur die Kriegsgewinnabnahme und des Gesetzes zur Abschaffung unzulässiger Spekulation und Wirtschaftssabotage erörtert (1946).

In den Jahren 1946 und 1948 folgte die Nationalisierung der privaten Wirtschaftsunternehmen, inwiefern sie teils oder völlig schon durch Beschlagnahme zum Staatseigentum geworden ist.

Die dritte Nationalisierung in 1958 umfaßte Mietgebäude und Baugrundstücke. In 1945 wurde das Gesetz zur Agrarreform und Kolonisierung erlassen. In 1949 begann man die Landwirte zu zwingen, in die bäuerliche Bearbeitungsgenossenschaften einzutreten. Als das nicht gelungen ist, wurde mit Gesetz über die landwirtschaftlichen und Grundfonds des allgemeinen Volksvermögens und die Grundzuteilung den landwirtschaftlichen Organisationen im Jahre 1953 das Grundmaximum von 10 ha des Bearbeitungslandes auf einen Haushalt festgesetzt. Bienen Zwangsscharakter hatten auch die Zusammenlegungen der landwirtschaftlichen Grundstücken aufgrund des Gesetzes von 1957.

Komisija za upravo narodne imovine in zaplembe imetja

Nastanek in organizacija KUNI

Branko Radulović

Konfiskacija ali zaplemba je prisilni odvzem celotne imovine ali pa točno določenega dela v korist države, brez vsake odškodnine. Zaplembe so se kot prva oblika prisilnih odvzemov zasebnega premoženja pojavile v postopkih nove povojne oblasti. Že

med vojno so bili sprejeti razni odloki in navodila, tako v Sloveniji kot tudi v Jugoslaviji, ki so obravnavali prisilne odvzeme sovražnikovega imetja, imetja ljudi nemške narodnosti in domačih veleposestnikov, ki so sodelovali z okupatorjem (v Slove-

niji je tak odlok o razlastitvi tujih veleposesti z dne 6. aprila 1942, nadalje odlok o dodeljevanju in upravljanju zemlje izseljenih Kočevarjev tudi iz leta 1942 – 14. junija 1942).

Vsekakor najpomembnejši pravni predpis, na podlagi katerega se je izvršila konfiskacija imovine, je odlok Avnoja o prehodu sovražnikove imovine v državno last, o državnem upravljanju imetja odsotnih oseb in o zasegu imetja, ki so ga okupatorske oblasti prisilno odtujile, z dne 21. novembra 1944, ki pa je stopil v veljavo z objavo v Uradnem listu DFJ, št. 2–25/45.

V Sloveniji je bila na prvem zasedanju SNOS ustanovljena Komisija za upravo razlaščne imovine pri predsedstvu SNOS, ki je takoj po ustanovitvi začela z delovanjem in izdajati razne predpise o zajetju sovražnikove imovine. Po končani vojni se je komisija reorganizirala in tudi preimenovala v Komisijo za upravo narodne imovine pri predsedstvu SNOS. Dolžnosti komisije so bile predvsem enotno upravljanje razlaščne imovine ter skrb za njeno vzdrževanje in upravo koristi, ki izvirajo iz zaplenjene imovine.

KUNI je bila ob koncu vojne dejansko razpuščena, ker so bili medvojni člani komisije in predsednik razporejeni drugam, tako da komisija takoj po vojni dejansko ni mogla poslovati. Dokončno se je komisija organizirala in začela z sistematičnim delom šele v oktobru 1945.

Po pravilniku z dne 20. aprila 1944 (Ur.l.LRS, št. 6/47 pril. 47) in z dne 16. avgusta 1945 (Ur.l.DFJ, št. 63/45) se je predvidelo, da preide uprava zaplenjenega imetja neposredno na pristojna ministrstva. Izročitev bi se morala izvršiti s popisom in inventarjem zaplenjenega imetja, vendar se tak prenos imetja v Sloveniji ni nikoli izvršil, ker to ni bilo pod neposredno upravo KUNI, ampak že od vsega začetka pod upravo resornih ministrstev ali organov ljudskih odborov. V KUNI je prevladovalo mnenje, naj posamezne komisije po federalnih enotah izvajajo upravo zaplenjenega imetja samostojno na podlagi uredb, ki so jih same izdajale (ARS, fond KUNI, fasc. splošne zadeve, zapisniki in poročila).

Iz tega je razvidno, da je že takoj po vojni prihajalo do nesporazumov med centralno oblastjo, v tem primeru Državno upravo narodnih dobara, in med Komisijo za upravo narodne imovine.

V smislu omenjenega pravilnika je KUNI odredila, da uprava preide na strokovna ministrstva oziroma na pristojne strokovne odseke po okrožjih in okrajih. Rok, ki je bil določen za prenos pristojnosti, je bil prvotno 15. september 1945, pozneje pa je bil podaljšan do 15. novembra istega leta. Vendar do prenosa ni prišlo, ker so organi KUNI upravljali le z zemljiškimi posestvi, in še to le do njihove izročitve zemljiškemu skladu za agrarno reformo oz. agrarnim komisijam.

NOTRANJA ORGANIZACIJA KUNI

Ob koncu vojne je bil oddelek oz. komisija za upravo narodne imovine razdeljena na iste oddelke kot med vojno. Organizacijsko je bila KUNI sestavljena iz oddelkov, ki so se delili na odseke in odseki na referate. Uprava je obsegala predsedstvo,

obči oddelek (tajništvo), pravni oddelek, oddelek za razvid (evidenco) in statistiko in kontrolni oddelek.

1. Obči oddelek je bil sestavljen iz odseka za izgradnjo organizacijskega aparata in koordinacijo dela, personalnega odseka, administrativnega odseka za računovodstvo in ekonomat.

2. Pravni oddelek je bil razdeljen na odsek za pravni razvid in pravno zajetje narodnega imetja ter na odsek za pravna mnenja in pravne spore.

3. Oddelek za razvid (evidenco) in statistiko je obsegal odsek za evidenco in odsek za statistiko. Odsek za evidenco pa se je delil še na naslednje referate:

- a) referat za splošno evidenco narodnega imetja
- b) referat za specialno evidenco industrijskih in rudarskih podjetij
- c) referat za specialno evidenco trgovinskih, premičnih in bančnih podjetij
- d) referat za specialno evidenco poljedelskih gospodarstev in gozdov
- e) referat za specialno evidenco zgradb
- f) referat za specialno evidenco premičnin.

4. Kontrolni oddelek je bil razdeljen na odsek za splošno kontrolo in likvidacijo podjetij ter na odsek za koordinacijo kontrolne službe. Oba odseka sta se delila še na referate:

- a) referat za splošno kontrolo in likvidacijo podjetij
- b) referat za koordinacijo kontrolne službe
- c) referat za ocenjevanje in ugotavljanje gospodarsko-finančnega elekta pri posameznih imetjih in narodnega imetja na splošno
- d) kontrola nad izvajanjem načrtov državnega gospodarskega sveta.

Kontrolni oddelek je bil pri KUNI ustanovljen neodvisno od direktiv in smernic DUND in je bil prvi tak oddelek v Jugoslaviji. Nastal je iz neposredne potrebe uprave, zaradi nerednosti, zlorab, zločinov, slabe uprave ali koordinacije dela. Načrtovana je bila upravna kot tudi pravna kontrola (ARS, fond KUNI, fasc. splošne zadeve, poročila o delu posameznih oddelkov). Naloge oddelka so bile predvsem ugotavljanje izvrševanja predpisov na terenu in ugotavljanje, kaj bi bilo treba storiti, da bi se stvari pravilno izvajale. Kontrolni oddelek je deloval od začetka novembra 1945 do marca 1946. Pozneje se je delo oddelka omejilo predvsem na računsko kontrolo, ker je DUND zahtevala poročila o gotovinskih sredstvih narodne imovine. Kontrolna služba je delovala samo na sedežu KUNI, od okrožij je le mariborsko organiziralo svojo kontrolno službo, ki pa je s svojim delovanjem kmalu prenehala.

KUNI oz. FUNIS je načeloval predsednik, ki ga je v odsotnosti nadomestil načelnik občega oddelka oz. tajništva. Predsednika in načelnike oddelkov je postavljalo predsedstvo NVS (SNOS), uradnike in druge uslužbence pa tudi predsedstvo NVS, toda na predlog predsednika uprave. Kot pomožni organi uprave so na področju okrožij poslovali odseki za upravo narodnega imetja pri okrožnih NOO, na sedežih okrajev in krajev pa referenti za upravo narodne imovine, ki so jih postavljali okrajni oz. krajevni NOO.

LIKVIDACIJA KUNI

Po nalogu gospodarskega sveta Zvezne vlade FLRJ v Beogradu in na podlagi okrožnice predsedstva NVVS z dne 25. januarja 1946 (št. 167/2/46) so morale vse federalne uprave narodnega imetja zaključiti svoje poslovanje do 1. marca 1946.

Likvidacija uprav narodne imovine po posameznih okrajih se je morala izvesti takoj, tj. še pred 1. marcem 1946 in to v celotnem obsegu. V zvezi z likvidacijo so se dotedanjim upravam narodne imovine in ljudskim odborom naložile sledeče naloge:

1. Zaključiti se je moral zaplemni postopek po 28. in 30. členu zakona o konfiskaciji.

2. Sestaviti se je morala splošna evidenca o celotnem imetju, ki se je nahajalo pod upravo, ne glede na to, kdo ga je dejansko upravljal.

3. Opraviti se je morala cenitev celotnega narodnega imetja.

4. Zbrati, oceniti in izterjati se je moralo vse breme in vsi dohodki ter imetje, ki je bilo izročeno v upravo drugim organom.

Zelo pomembna je bila reorganizacija upravnega aparata, kar je pomenilo, da so posamezne uprave narodne imovine po okrajih oziroma okrožjih pred likvidacijo prevzeli v upravo posamezni gospodarski odseki oziroma gospodarski odseki po okrajih:

– Na sedežu okrožij so okrožni LO določili člana izvršnega odbora, ki je kot poverjenik prevzel vodstvo, nadzor in odgovornost za upravo narodnega imetja po posameznih gospodarskih oddelkih.

– Na sedežu okraja so okrajni LO določili:

a) člana izvršnega odbora, ki je kot poverjenik prevzel vodstvo, nadzor in odgovornost za upravo narodne imovine pri gospodarskem odseku okraja

b) referenta za pravne zadeve, ki je v okviru gospodarskega odseka deloval kot plačan uradnik. Njegovo delo je obsegalo nadzor in evidenco nad upravo narodnega imetja kot tudi pravno najemanje bodočih zaplemnih primerov na področju okraja.

Omenjenim organom je do dokončne likvidacije pri delu pomagal aparat KUNI, ampak le do 1. marca, tj. do datuma, do katerega je morala biti KUNI brezpogojno likvidirana.

Prevzem imetja KUNI po okrajih oziroma okrožjih so opravili gospodarski odseki pri okrajih LO. Prevzem imetja bi moral biti opravljen najkasneje do 15. februarja 1946. Vsi gospodarski odseki po okrožjih so prejeli navodila od ustreznih ministrstev.

Vsa reorganizacija je bila zamišljena v smislu zmanjšanja aparata, ki je reševal vsa vprašanja v zvezi z zajemanjem in likvidiranjem zaplenjenih imetij ter s tem zmanjšanje personalnih stroškov.

Po likvidaciji KUNI se je tudi v Sloveniji kakor v vseh ostalih republikah pri predsedstvu vlade osnoval Oddelek za upravo narodnega imetja, ki je bil organizacijsko razdeljen na iste odseke; na terenu so bili pri okrožnih odborih imenovani poverjeniki za narodno imovino. Prenos uprave narodne imovine v upravo strokovnih oddelkov je bil samo navidezen, formalen, ker gospodarski odseki niso imeli na razpolago usposobljenega kadra, zato so delo opravljali isti kadri kot prej. Finančne zadeve je v začetku leta 1947 na podlagi okrožnice S-pov.

176/4/46 z dne 17. januarja 1947 prevzel odsek za likvidacijo narodnega imetja pri ministrstvu za finance VLRS. Na okraj je prešlo pravno zastopstvo, prenehalo je delovanje poverjenišva za upravo narodnega imetja, posli poverjenišva so prešli na tajništvo okraja.

Še v letu 1947 so likvidacijo narodnega imetja ovirale naslednje okoliščine:

1. Država je z odlokom Avnoja z dne 21. novembra 1944 in s poznejšimi predpisi prevzela obveznosti zaplenjenih imetij do višine njihove vrednosti. Zaradi tega so bili potrebni predpisi, ki bi regulirali vprašanje postopka in vire, iz katerih naj država izplačuje svoje obveznosti. Ukinjeni oddelek uprave narodnega imetja pri PV LRS je jeseni 1946 izdelal osnutek uredbe o likvidaciji obveznosti, ki jih je država prevzela z zaplembami in ta osnutek je bil poslan v Beograd.

2. Zaplenjena zemljišča agrarnega značaja je izročila v zemljiški sklad agrarne reforme že KUNI. Agrarna reforma je prevzela in razdelila ta zemljišča, prosta bremen in obveznosti. Člen 13 zveznega zakona o agrarni reformi in kolonizaciji z dne 23. avgusta 1945 (Ur.l. DFJ, št. 605/64) je predvideval, da bo to vprašanje rešeno s posebnim zakonom, vendar v letu 1947 tak zakon še ni bil sprejet.

3. Prečiščeno besedilo zakona o zaplembi z dne 27. julija 1946 (Ur.l. FLRJ, št. 61) je predvidelo vrnitev imetja zaplenjencu, če se je zaplemni postopek ustavil, ali če je bila zaplemba z naknadno odločbo razveljavljena, in sicer v naravi, če pa to ni bilo mogoče, je morala država plačati vrednost imetja. Podrobnosti ureditve tega predpisa pa prepušča 2. odstavek 6. člena navedenega zakona pravilniku, ki naj bi ga izdalo finančno ministrstvo. V začetku leta 1947 pravilnik še ni bil izdelan, kar je oviralo hitro in točno likvidacijo narodnega imetja.

4. Vprašanje prodaje premičnin, ki je tudi oviralo likvidacijo narodnega imetja, je bilo rešeno z dopisom Generalnega sekretariata PV LRS z dne 26. februarja 1946 S-268/13-47.

Oddelek za upravo narodne imovine pri PV LRS je deloval do konca leta 1947, ko je ministrstvo za finance likvidiralo Upravo narodne imovine.

ZAPLEMBNE KOMISIJE IN NJIHOVA SESTAVA

Na nižjih nivojih kot so okrožja in okraj, so bile za operativne in tudi za ostale potrebe ustanovljene zaplemne komisije, ki so bile na podlagi čl. 1 (točka 1 in 2) odloka Avnoja in po čl. 30 Zakona o konfiskaciji dolžne izrekat zaplembe. Komisije so se odvisno od pristojnosti delile na:

a) prvostopenjske komisije, ki so bile lahko: **okrajne komisije**, ki so poslovale na sedežih okrajev in **okrajne mestne komisije**, ki so poslovale na sedežih mest na stopnji okraja. Okrajne in mestne komisije so bile izključno prvostopenjske, kar pomeni, da so izdajale zaplemne odločbe.

b) drugostopenjske komisije so bile: **okrožne komisije**, ki so poslovale na sedežih okrožij, in **pokrajinska oz. federalna komisija**, ki je poslovala na sedežu KUNI, na nivoju federalne enote. Obe komisiji sta delovali le kot drugostopenjski pritožbeni

komisiji, in sicer okrožne za reševanje pritožb zoper odločbe okrajnih komisij, medtem ko je federalna komisija poslovala kot druga pritožbena instanca za reševanje pritožb zoper odločbe mestnih komisij.

Vse zaplembe komisije so poslovale v tričlanski sestavi, tako na prvi kot na drugi stopnji. Komisije so imele po dva predstavnika nadrejene Uprave narodnega imetja in enega predstavnika notranje uprave (čl. 30 Zakona o konfiskaciji). Komisija, ki je reševala pretežno pravne posle, je bila sestavljena po sledečem principu:

a) prvi član komisije je bil delegat pristojnega okrajnega sodišča in je moral biti pravnik

b) drugi član je moral biti referent za narodno imetje na sedežu okraja

c) tretji član pa je bil predstavnik notranjega odseka, ki ga je imenovala notranja uprava.

Po istem načelu so bile sestavljene okrožne komisije kot pristojna instanca, federalna komisija pa je bila sestavljena iz dveh pravnikov, ki ju je imenovala komisija, tretjega člana pa je v komisijo delegiralo Ministrstvo za notranje zadeve. Člani zaplembe komisij so bili zapriseženi uradniki, ki so prisegli okrajnemu oz. okrožnemu NOO, člane federalne (pokrajinske) komisije pa je zapriseglo predsedstvo NVS. Pristojnosti komisij glede zaplembe so se nanašale na zaplembo imetja iz čl. 1 (točka I in 2) odloka Avnoja.

Preden je bila izdana zaplembe odločba, je bilo treba dognati nekatere podatke, kot so ime in priimek ter vse ostale osebne podatke lastnika zaplenjenega imetja, podatke o narodnosti in glavne podatke o premoženjskem stanju. Zaplembe odločba je bila akt, ki je samo ugotavljal, da je na temelju odloka Avnoja imetje že prešlo v državno last.

Oblika odločbe je bila smiselno enaka kot pri začasni odredbi, ki ji je vedno sledila zaplembe odločba. Odločba se je morala s potrdilom o sprejemu vročiti:

a) lastniku ali pooblaščenec

b) okrajnemu sodišču zaradi zaznambe v zemljiški knjigi

c) okrožnemu sodišču zaradi zaznambe v trgovskem registru, če je šlo za imetje družbe

d) resornemu ministrstvu, ki je imelo zaplenjeno imetje v upravi

e) KUNI v Ljubljani

f) javnemu tožilcu.

Na teh naslovih, predvsem na sodiščih, bi se morala dobiti dokumentacija o zaplembah imovine.

Po izvršeni zaplembi se je imovina po narejenem popisu predala pristojni upravi narodne imovine v upravo in razpolaganje in povzročila v zemljiški knjigi spremembo lastništva in prenos imovine na državo.

GRADIVO KOMISIJE ZA UPRAVO NARODNE IMOVINE, KI SE NAHAJA V ARHIVU REPUBLIKE SLOVENIJE

Na koncu bi rad spregovoril še nekaj besed o arhivskem gradivu Komisije za upravo narodne imovine, ki se nahaja v Arhivu Republike Slovenije. KUNI je bila v začetku leta 1946 v likvidaciji, nje-

no gradivo pa 1. marca 1946 priključeno Ministrstvu za finance, katerega naloga je bila, da jo likvidira. Zaradi tega je bilo gradivo KUNI ob prevzemu v 50-tih letih del fonda Ministrstva za finance in do danes ni bil formiran samostojen fond KUNI, ki hrani predvsem gradivo o zaplembah imovine. Gradivo KUNI je bilo treba najprej izločiti iz fonda Ministrstva za finance. Delo z gradivom Komisije za upravo narodne imovine je v svoji začetni fazi, zato vam lahko posredujem le grobe informacije o obsegu in vrstah gradiva v tem fondu.

Najobsežnejši del fonda KUNI so zaplembe odločbe po zaporednih številkah od I – 12800. Druga vrsta so zaplembe nemškega imetja in imetja oseb nemške narodnosti po okrajnih zaplembe komisijah. Sledijo:

odločbe o zaplembah premičnega imetja, sumarni popisi zaplenjene imovine po okrožjih in okrajnih glede na vrsto zaplenjene imovine (premičnine, stanovanjske hiše, kmetijske površine ipd.), gradivo o zaplembah imovine Kočvarjev in družbe Emونا.

Zelo pomembno je gradivo glede glavne pokrajinske oz. federalne uprave v Ljubljani (gradivo KUNI) kot so okrožnice, zapisniki sej, navodila, korespondenca z DUND (Državno upravo narodnih dobara v Beogradu). Obsežen del gradiva so imovinski akti s posameznimi zadevami in celotno dokumentacijo o zaplembnem postopku od začasnih odredb zaplembe odločb, sodb sodišč, dokumentacije zaplenjene imovine.

Zelo zanimivo, ampak na žalost še nepregledano, je tudi gradivo Zavoda za upravo zaplenjene imovine upornikov pri pokrajinski upravi za Slovenijo, ki ga je komisija prevzela v likvidacijo in je bila pristojna za vrnitev odvzete imovine lastnikom.

Spisovne evidence o gradivu komisije niso ohranjene v celoti, fragmentarno so ohranjene imenske kartice, ki pa pri delu z gradivom fonda KUNI na žalost niso uporabne. Ohranjene so imenske kartice za sledeče okraje: Brežice, Dravograd, Gornja Radgona, Grosuplje, Jesenice, Kamnik, Kranj, Ljubljana (od črke L naprej), Ljutomer, Laško, Lendava, Maribor-mesto, Maribor – desni breg, Maribor – levi breg, Metlika, Ormož, Rakek, Trebnje. Vsega gradiva fonda KUNI, ki je tako rekoč v ustanavljanju in ki se nahaja v Arhivu Republike Slovenije, je 121 fasciklov oz. tehničnih enot, tj. okrog 18 tm.

Gradivo, ki se nanaša na zaplembe, hrani večina regionalnih arhivov, fond KUNI pa se nahaja tudi v arhivu INZ, kjer pa hranijo največ gradiva o delovanju KUNI med vojno.

ZUSAMMENFASUNG

Die Kommission für Volksvermögensverwaltung und Guthabebeschlagnahmen

Branko Radtlovič

Die jugoslawischen Nachkriegsbehörden haben gleich nach dem Ende des Krieges und der Revolution in 1945 mit dem geplanten Privateigentumsabnahmen angefangen-

gen. Schon während des Krieges wurde die Kommission für Volksvermögensverwaltung beim Präsidium des slowenischen Volksbefreiungsrates mit dieser Absicht gestaltet. Die Kommission fing erst nach dem Krieg mit ihrer Tätigkeit an. Sie war aus vier Abteilungen zusammengesetzt und zwar der allgemeinen, der Abteilung für Evidenz und Statistik, der Rechts- und Aufsichtsabteilung. Im Rahmen der Kommissionen wirkten auch die Beschlagnahmekommissionen für operative Bedürfnisse. Die Beschlagnahmekommissionen wirkten als zweistufige

Kommissionen. Die erste Stufe waren die Bezirks- und Stadt-Beschlagnahmekommissionen, die Kommissionen auf der zweiten Stufe, die nur als Berufungsinstanz fungierten, waren die Kreiskommissionen und die Bundesbeschlagnahmekommission.

Das Schriftgut der Kommission für Volksvermögensverwaltung und das Schriftgut betrefend der Beschlagnahmen befinden sich in verschiedenen Archiven, unter anderem auch im Archiv der Republik Slowenien.

Komisija za upravo narodne imovine

Brane Kozina

Delo evidenčnostatističnega oddelka
Navodilo za ocenjevanje narodnega imetja
Problemi dela KUNI

Iz poslovnika evidenčnostatističnega oddelka KUNI pri PSNOS je razvidno, da je bila naloga tega oddelka:

– zbrati podatke o vsem imetju, ki je že bilo in je še prihajalo v državno last na podlagi odloka Avnoja z dne 21. novembra 1944.

Po tem odloku je prešlo v državno last:

– vse imetje nemške države, nemških državljanov, jugoslovanskih državljanov nemške narodnosti, razen tistih, ki so se bojevali v osvobodilni borbi in pa imetje vojnih zločincev in oseb, ki so pobegnile pred NOV.

Nemško imetje je prešlo v državno last na podlagi zaplembnih odločb oziroma na podlagi pravnomočnih rešitev na pritožbo, imetje vojnih zločincev in pobeglih oseb pa na podlagi zaplembnih obsoj vojaških ali pa sodišč slovenske narodne časti.

KUNI tega premoženje neposredno ni upravljala, ampak je bila pravzaprav nekak filter, ki je prečiščeval zajeto imetje in ga oddajal resornim ministrstvom po vrstah imetja in sicer:

kmetijska posestva Ministrstvu za kmetijstvo
gozdna posestva Ministrstvu za gozdarstvo
industrijska in rudarska podjetja ministrstvu za industrijo in rudarstvo
trgovino in obrt Ministrstvu za trgovino in prekrbo

oziroma pristojnim gospodarskim odsekom okrožnih, okrajnih in krajevnih uradov in ustanovam.

Za vse narodno imetje je moral evidenčni oddelk voditi točno evidenco in skrbeti za popis, za ta namen pa je sestavljal razne popisne obrazce.

Prvi postopek dela evidenčnega oddelka je bilo zbrati vse podatke o prehodu imetja v državno last, zato se je omejil predvsem na naslednje podatke:

– prejšnji lastnik oziroma naziv podjetja
– razlog, zakaj njegovo imetje preide v državno last in kdo ga trenutno upravlja
– na podlagi katere končnoveljavne odločbe ozi-

roma rešitve je njegovo imetje prešlo v državno last.

V drugem postopku po dokončnem prehodu v državno last pa evidence ni več zanimalo, kdo je prejšnji lastnik, pač pa je prešlo delo k točnemu popisu zajetega imetja. Ustvariti je bilo potrebno točen pregled imetja po vrstah (agrarna posestva, stavbna zemljišča, rudniki ...) ne oziraje se na to, kdo je bil prejšnji lastnik.

Vsako imetje, ki je bilo zaplenjeno in je KUNI o njem dobila kakršnokoli obvestilo ali dopis, je v evidenčnem oddelku dobilo svojo zaporedno številko in mapo, v katero so se vlagali dopisi, ki so se nanašali nanj. Mape so se imenovale imovinski akti. Na zunanji strani vsakega imovinskega akta je bilo zabeleženo:

– vrsta imetja ali naziv podjetja,
– ime in priimek bivšega lastnika
– zadnji naslov, kraj, okraj in okrožje, kjer se imetje nahaja,
– razlog in vrsta zasežbe,
– sodišče, ki je izreklo zaplembo, številka in datum razsodbe,

– vrednost imetja ali podjetja (to se je v večini primerov ugotovilo naknadno),

– zaplembna odločba oziroma rešitev na to odločbo,

– oblast, ki to imetje upravlja,
– ime in priimek upravitelja ali delegata.

S tem sta bila v bistvu združena prvi in drugi postopek dela evidenčnega oddelka z nekaterimi dodatki.

Posamezna zasežena imetja so dobila zaporedno številko v istem vrstnem redu, kot so prišla v evidenco, ne oziraje se na ime bivšega lastnika in na predmet. Menili so tudi, da bo marsikatero imetje, ki je bilo zaseženo ali zavarovano, zopet vrnjeno lastniku in bo evidenčna številka izpadla. Zaradi tega je bilo nesmotrno vleči zaporedne številke neprestano dalje in zato je začela numeracija vsako leto znova. Da se številke ne bi podvajale, sta se vstavili na začetku evidenčnega števila zadnji dve številki tekočega leta. Računalo se je, da bo zaplemb v letu več kot 1000, zato so rezervirali za tekoča števila štiri mesta. Tako je dobil prvi akt v